

Internasjonal diakoni og rettferdighet

I forrige Diakonos kunne vi lese en interessant artikkel om en studiereise til India for diakoner fra Borg bispedømme. Diakonene besøkte prosjekter støttet av Kirkens Nødhjelp. Visjonen for Kirkens Nødhjelps arbeid er «Sammen for en rettferdig verden». Hva betyr det?

✦ Av Hege Vilberg
Basert på hovedoppgaven
"Sammen for en rettferdig verden"? En analyse av Kirkens Nødhjelps rettferdighetstenkning, og dens følger for forståelsen av internasjonal diakoni.

Historikk – Kirkens Nødhjelp fra barmhjertighet til rettferdighet

Det at Kirkens Nødhjelp i dag har rettferdighet som en overskrift for arbeidet sitt er historisk sett ingen selvfølge. Kirkens Nødhjelp ble startet som en aksjon innenfor Menighetspleienes Landsforbund i 1947 som et bidrag fra norske menigheter til gjenoppbyggingen av Europa. I denne tradisjonen var det barmhjertighetstenkningen, med røtter i tysk diakoni, som rådde grunnen. Diakoni ble forstått som kristne barmhjertighetshandlinger overfor enkeltmennesker i nød. Fokuset var på lindring av nød, og det fantes ingen målsettinger om at hjelpen skulle bidra til en løsning av de sosiale problemene på et strukturelt plan.

Dette bildet endret seg gradvis. I løpet av 80-tallet ble Kirkens Nødhjelps bistandsarbeid i sterkere grad politisert, blant annet i form av arbeid for en mer rettferdig samfunnsutvikling og gjennom støtte til frigjøringsbevegelser. I praksis betydde dette et langt steg bort fra den tradisjonelle, karitative diakonien preget av personlige og apolitiske handlinger. Organisasjonen forsøkte å balansere et arbeid for rettferdighet med en politisk nøytralitet. Dette viste seg å være en

Faksimile fra Diakonos nr. 5 2004

vanskelig balansegang, og på 90-tallet erklærte Kirkens Nødhjelp at de ville velge side med de fattige, noe som også innebar en politisk stillingtagen.

I dag har rettferdighetsbegrepet blitt det mest sentrale og sammenfattende begrepet for Kirkens Nødhjelps arbeid, representert gjennom parolen Sammen for en rettferdig verden.

Rettferdighet i praksis

Hvordan kommer rettferdighet til uttrykk i Kirkens Nødhjelps arbeid? Organisasjonen arbeider ut fra tre arbeidsmåter, kort beskrevet som 1) nødhjelp, 2) bistand og 3) advocacy. Advocacy dreier seg om å endre holdninger og beslutninger i saker som påvirker de fattiges politiske, økonomiske og sosiale rettigheter. Arbeidet innebærer ofte å tale en annens sak ovenfor enkeltpersoner, menigheter, lokalsamfunn, myndigheter og næringsliv der den andre selv ikke kan komme til orde. Dette arbeidet er

et uttrykk for Kirkens Nødhjelps nye rettferdighetsfokus.

Dilemmaer knyttet til arbeid for rettferdighet Kirkens Nødhjelps rettferdighetsfokus kan forstås på ulike måter. Arbeidet for rettferdighet bringer uansett Kirkens Nødhjelp inn i et kompleks felt hvor nye dilemmaer reises, noen av dem vil jeg belyse her.

I et arbeid for rettferdighet vil det ofte være ulike oppfatninger av hva som er rettferdig. For Kirkens Nødhjelp vil det derfor være en utfordring knyttet til hvem som skal definere rettferdighet. Organisasjonen står i relasjoner både til sine partnere i Sør og til norsk bistandspolitikk. Kirkens Nødhjelp kan dermed havne i en spenning mellom det partnerorganisasjonene forstår som rettferdig, og det som er norske myndigheters interesser. Dette utfordrer organisasjonen til en refleksjon om hvor de har sin primære forpliktelse.

Kirkens Nødhjelp er ikke alene om sin orientering mot en rettferdighetstenkning. Rettferdighetstenkningen inngår i en større norsk og internasjonal bistandsdebatt, hvor arbeidet for fred, demokrati og menneskerettigheter står sentralt. Dette er viktige verdier å arbeide for, men problemet er at det knyttes sterke vilkår til mottakerne av bistand. I dag er det legitimt for bistandsgivere å knytte krav til mottakerlandene om en forbedring av

I min hovedoppgave har jeg analysert Kirkens Nødhjelps rettferdighetstenkning, og dens konsekvenser for forståelsen av internasjonal diakoni.

deres interne politiske forhold, noe som lett kan føre til at bistanden utføres på givernes premisser heller enn mottakernes. I hvilken grad kan vilkår knyttet til bistand forstås som et arbeid for rettferdighet?

Den nye rettferdighetstenkningen til Kirkens Nødhjelp reiser noen spørsmål knyttet til prioriteringer. Noen av partnerne har meldt en bekymring for at fokuset på advocacy vil føre til en lavere prioritering av tradisjonelt bistandsarbeid og de grunnleggende behovene. Er arbeidet for advocacy så viktig at Kirkens Nødhjelp er villig til å prioritere ressurser til dette på bekostning av annet arbeid?

Kirkens Nødhjelps rettferdighetstenkning innebærer nye arbeidsfelt for den internasjonale diakonien. Det har nå blitt en praksis at deler av arbeidet løsrives fra det direkte møtet med mennesker i nød, noe av arbeidet utføres i dag ovenfor upersonlige politiske strukturer. Dermed har det politiske rom blitt et arbeidsfelt, noe som aktualiserer spørsmål knyttet til hvor grensen mellom diakoni og politikk går. Hvor langt inn i det politiske feltet kan diakonien gå i dag?

Når Kirkens Nødhjelp og diakonien beveger seg inn i det politiske felt, blir maktbegrepet relevant. Det å utføre advocacy arbeid innebærer å tale på vegne av noen. De fattige og undertrykte er ikke homogene grupper med identiske interesser. Det setter Kirkens Nødhjelp i en situasjon hvor de må velge hvilke grupper de skal lytte til, hvordan de lar seg informere,

hvordan de tolker en gitt informasjon osv. De som driver advocacy arbeid må ta avgjørelser i forhold til disse spørsmålene, noe som setter dem i en maktsituasjon. Det å tale en annens sak gjør dessuten noe med den det tales på vegne av. Opplever vedkommende å få mer eller mindre makt?

Nyorientering for internasjonal diakoni

Kirkens Nødhjelps rettferdighetsfokus representerer en nyorientering for den internasjonale diakonien. Når internasjonal diakoni bestemmes gjennom rettferdighetsbegrepet, får dette konsekvenser for praksisfeltet. Internasjonal diakoni ble startet som en praksis preget av idealer fra den hjemlige diakonien, med fokus på nestekjærighet og veldedighet uten syn for politiske strukturer. Videre utviklet internasjonal diakoni seg til å bli en type kirkelig bistandsarbeid, preget av idealer fra bistandsverden. I dag er internasjonal diakoni preget av en rettferdighetstenkning, som i sterkere grad fører organisasjoner som Kirkens Nødhjelp inn i det politiske rom. Slik jeg ser det er det viktig at diakonien handler ovenfor strukturer som skaper og opprettholder nød, det er ikke tilstrekkelig kun å arbeide karitativt. Å handle i forhold til strukturelle og politiske forhold innebærer derimot mange dilemmaer. Disse må løftes fram, og tas på alvor.

God bok

Henri Nouwens "La min sorg bli vendt til dans"

Henri Nouwen er blitt et kjært forfatternavn for mange av oss. Derfor var det ekstra hyggelig da Timothy Jones etter Nouwens død (1996) samlet og redigerte det som er blitt en bok om håp. Den kom ut på Luther Forlag allerede i 2002, men etter å ha lest den noen ganger har jeg undret meg; hvor mange kjenner denne boken?

Det går en vei fra sorg til glede, fra klage til dans, hevder Nouwen. Det er en livsnær bok som tar sorgen på alvor. Veien er ikke lettvin. Heller ikke går den utenom smertepunktene. Men likevel beskriver han veien gjennom metaforen om håpets dansetrinn. Han beskriver fem dansetrinn for den som har det vondt. Det er mye visdom samlet i disse dansetrinnene. I omtalen av dem skinner en levende tro som er prøvet i så vel gode som onde dager gjennom.

I lyset av Madrid 11 mars i år, er det flere som spør seg hva en krisetilstand er? Våre reaksjoner på krise er det en unntakstilstand, et terapeutisk anliggende eller er den simpelt hen måten vi forstår vår historie og oss selv på? Vi kan se på krisen som en tilstand vi skal komme over. Men vi kan også se på krisen som et grunnvilkår ved livet. Mulighetene som knytter seg til krisen kaller på handling, mens forståelsen av krise som noe vi fortrest mulig må kvitte oss med, lukker krisens iboende muligheter for forståelse, endring og handlekraft.

Som diakon i mange år har jeg ofte stått foran bokhyllene og lett etter en bok som kan formidle et troverdig håp. Denne kan. Nettopp fordi den ser sorgen som et grunnvilkår ved livet. Så les den da vel!

Kari Karsrud Korslien